

VEČERNI LIST

NEODVISEN DNEVNIK

Cena celoletno po pošti K 40.—, za Ljubljano K 36.—
 polletno " " " 20.— " " " 18.—
 četrtletno " " " 10.— " " " 9.—
 mesečno " " " 3.50, " " " 3.—
 Uredništvo in uprava: Kopitarjeva ulica 9. — Telefon 50.

Inzerati: Enostopna poltiskarstva (59 mm široka in 8 mm visoka ali nje prostor) za enkrat po 50 vin., za dvo- in večkrat po 45 vin. — Ob sobotah dvojni tarif. — Poslano: Enostopna poltiskarstva K 1.—, — izhaja vsak dan, izveniši nedelje in praznike, ob 2. uri popoldne.

Wilson bodi razsodnik!

Jugoslavija mora tudi govoriti!

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Pariz, 13. marca. Odbor deseterice je pričel razpravo o oddelku držav, ki imajo posebne interese na mirovnem posvetu, oziroma držav, ki se tam šele ustvarjajo. Ne bilo bi želeli, če bi bila pri vprašanju o Jadranskem morju zastopana Italija, ne

pa tudi Jugoslavija. To je vzrok, zakaj se je Srbija obrnila naravnost do Wilsona, da nastopa kot obrambni sodnik. Definitivnega se o tem važnem vprašanju še ni ničesar odločilo.

Wilson dospel na Francosko.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Pariz, 13. marca. Predsednik Združenih držav Wilson je danes opoldne prispel na krovu ladje »George Washington« v

Brest. Wilson bo takoj sprejel Lansinga in polkovnika Houseja, da mu poročata o položaju.

Velike spremembe v programu mirovnega posveta.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Curij, 14. marca. Italijansko nacionalno časopisje prinaša informacije iz Pariza, po katerih je na mirovnem posvetu tako razpoloženje, da se mora računati, da bo

do v najkrajšem času nastale velike spremembe v določenem programu mirovnega posveta.

Amerika ne spremeni svojega stališča napram londonskemu dogovoru.

Orlando se posvetuje o jadranskem vprašanju.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Pariz, 13. marca. Italijanski ministrski predsednik Orlando je posvetoval s Clemenceaujem, Lloydom Georgejem, Balfourjem in Lansingom. Nato se je razgovarjal s člani italijanske delegacije. Sklepa se, da se je v tej konferenci razpravljalo o vprašanju priznanja in izvedbe lon-

donske pogodbe, posebno pa o vprašanju Jadranskega morja. Kakor se je izvedelo iz ameriškega vira, je Lansing izjavil, da ni nobenega vzroka, da bi Združene države spremenile svoje dosedanje stališče v tem vprašanju.

Proslava Srbov in Hrvatov v Mariboru.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Maribor, 14. marca. Pod vodstvom g. generala Maistra se pripravlja za 22. t. m. v Mariboru velik srbski in hrvatski večer. Sodelovala bodo vsa mariborska glasbena

društva in številna vojaška godba. Delajo se velike priprave. — Vojaska godba bo 24. t. m. v Götzovi dvorani priredila velik simfoničen koncert.

O poklicu oslepelih vojakov.

(Franica Bezla, učiteljica.)

Samo ob sebi je umevno, da stremi in mora stremeti tudi oslepeli vojak po socialni samostojnosti. Ko bo zapustil polje, do eno in pol oziroma po dveh letih izobrazbi zavod za slepce, hotel bo sebi oz. svoji družini služiti kruh kot od drugih neodvisen delavec ali temu enak nastavljenec.

Oslepeli vojak ima na izbiro različne poklice:

V zavodih za slepce se nauče nadarjeni vojaki s čudovito brzino Braillovega pisanja in branja. Čemu jim bo to znanje služilo. Mar le v zabavo, za potratu draga časa?

Poglejmo nekoliko dalje po svetlu! Na Angleškem, v zavodu za oslepele vojake, je dobil vsak oslepeli vojak, ko je bil oproščen bolnice, svojo učno moč. Bilo je namreč tam dan za dnevom okoli 150 dam, ki so poučevale ponesrečence v branju, pisanju in drugih vednostih, s katerimi so si v najkrajšem času priborili svoj zaslužek.

Mnogi so se naučili strojepisja ter nastopili službo strojepiscev; drugi so sedaj trgovci; nekateri se pečajo z izdelovanjem ščetec, krtač za ribanje, mrež za ribji lov, okvirjev za slike, s pletenjem košev, košaric, preprog in stolov.

Dokaj oslepelih vojakov je že tam nastavljenih kot stenografisti; dosegli so spretnost, ki jim omogoči napisati 120 besed v eni minuti; zopet drugi so zaposleni kot telefonisti.

Iz St. Dunstana poročajo, da se je tam izučilo več oslepelih vojakov za poklic maserjev. Ti možje so prebili iz anatomije, fiziologije in patologije enak strog izpit kot se zahteva od videčnih maserjev, tako, da se jim je v bolnici v oskrbo odstopil ves oddelk za masiranje, kar izvršujejo pod nadzorstvom svojega instruktora s prav dobrimi vspehi.

Nekateri se uče mizarstva, tesarstva in čevljarstva; drugi so postali vrtnarji.

Oslepeli vojaki, ki so bili pred izgubo vida kmetje, se izobrazujejo v kmetijstvu še nadalje; mnogi se bavijo s perutninarstvom, katero jim donaja dokaj dobička.

Tudi petja se uče oslepeli vojaki, glasbe pa le nadarjeni. Kaj ovira oslepelega

vojaka, da ne more doseči zaželenega poklica? — Predvsem je temu kriva nezaupnost onih, ki imajo dober vid, zdrave oči. Ne morejo verjeti, da je slepec sposoben k samostojnemu delovanju. Slepca se le prerado preveč pomiluje, to ga pa le še bolj spominja na njegovo trpljenje; to mu jemlje pogum.

Ko so oslepeli vojaki v zavodih za slepce dosegli usposobljenost, si samostojno služiti kruh, se je mnogim preskrbelo lastno domovanje.

Naj bi se tudi v svobodni Jugoslaviji našla požrtvovalna srca, ki bi položila na žrtvenik domovine kak dar za domove oslepelih slovenskih vojakov!

Vsi, ki imate svoje v laškem ujetništvu, zlasti ženski člani rodbin.

Vabimo Vas, da se polnoštevilno zanesljivo udeležite sestanka v soboto zvečer ob pol 8. uri v posebni sobi gostilne pri Mikžu v Kolodvorski ulici št. 3 (blizu Sv. P. c.) Gre za to, da predložimo svoje zahteve glede naših trpečih ujetnikov in internancev na pristojno mesto in zastopnikom antante. Pridite zanesljivo vsi in zberite podatke tudi od onih, ki ne morejo priti. Svojci izven Ljubljane pa pošljite takšne podatke t a k o j Pisarni za zasedeno ozemlje.

Narodno predstavništvo.

LDU Belgrad, 13. marca. (JDU) Danes sta bili v narodnem predstavništvu dve seji. Dopoldanja seja je odobrila nesperne mandate narodnega predstavništva, debato o spornih mandatih pa je odgodila. Na dnevnem redu popoldanje seja je bila zaobljuba poslancev in pa volitev predsedstva predstavništva. Poslanci so prisegli, ločeni po veroizpovedanju. Pri prisegi katoličanov je posredoval katoliški župnik Wagner, pri pravoslavnih belgrajski prota Nikola Božić in pri mohamedancih mufti Zegerija efendi. Pri volitvah v predstavništvo je bil izvoljen za predsednika dr. Draža Pavlovič za podpredsednika pa dr. Ribar in dr. Fr. Janković. Za tajnike so bili izvoljeni: Pera Jovanović, dr. Joso Manojlovič, dr. Aleksander Milović, Josip Bojinič, dr. Ivan Krnić, dr. Pavel Pestotnik, in dr. Lončar. Predsednik dr. Pavlovič je imel na zbornico daljši nagovor, v katerem se je spominjal stoletne borbe vseh treh jugoslovanskih plemen za narodno osvoboditev in narodno ujedinjenje ter razpada avstroogrške monarhije. Med burnim odobravanjem vse zbornice je poudarjal, da vztraja ves jugoslovanski narod neomajno pri svoji zahtevi po popolni integriteti našega ozemlja. Gorica, Trst, Istra in Dalmacija morajo ostati pri naši domovini. Na predlog poslanca dr. Kukovca je sklenila zbornica, naj se govor predsednika Pavlikovića natisne in plakatira po vsej državi. — Jutri popoldne bo seja predsednikov strank. V nedeljo prebere regent Aleksander prestolni govor.

Boji za Soboto.

Nemški poveljnik obžaluje.

Dravograd, 14. (Izv.) Včeraj so nemške tolpe zopet napadle naše postojanke severno od Sobote in bile odbite. Na nemški strani so velike žrtve. Ugotovilo se je, da je mrtvih kakih 6 do 8 Nemcev, ranjenih pa 3- do 4krat toliko. Na naši strani so žrtve malenkostne.

Ljubljanski dopisni urad poroča uradno dne 14. marca ob 9. uri dopoldne: Koroško: 13. marca okrog 7. ure dopoldne je plul nemški zrakoplov nad Dravo proti Pliberku, ob 1. uri 30 minut pa preko Velikovca proti Volšberku. Zrakoplov so obstreljevale naše strojnice, naker so Nemci odgovorili z ognjem iz strojnice na Ruštat in Krenovice.

Ljubljanski dopisni urad poroča iz uradnega vira dne 14. marca ob 9. uri dopoldne. Osvobojenje Sobote: V teku 13. marca je bila okolica Sobote popolnoma očiščena sovražnika. Nemci, ki so to vas

napadli, so sestojali iz regularnih čet iz Ivnika ter iz koroških tolpe, oblečenih v vojaške obleke s klobuki. Imeli so tri mrtve in več ranjencev, naši pa tri ranjence.

Ljubljanski dopisni urad poroča iz uradnega vira dne 14. marca ob 9. uri dopoldne: Povodom kršenja premirja z napadom na Soboto je poslalo vrhovno poveljništvo v Celovcu vojaškemu poveljništvu v Ljubljani nastopno brzojavko: Vsled doslej še ne popolnoma razjasnjene pomoče so dne 8. marca lastni civilisti ujeli v Soboti enega jugoslovanskega častnika, 11. orožnikov in 10 prebivalcev ter jih odvedli v Celovec. Deželni poveljnik obžaluje te neprijetne dogodke, odredil je preiskavo ter bo krivce kaznoval. Istočasno so bili ujetniki pri železniškem mostu pri Grabštajnu oddani bližnjim jugoslovanskemu poveljništvu.

Varnostne odredbe v Mariboru.

LDU Maribor, 13. marca. Z ozirom na komunistično gibanje v Gradcu, ki naj bi po načrtu vplivalo tudi na Maribor, je vojaška in varnostna oblast že sinoči odredila vse potrebno. Davi je vojaštvo s strojnici zasledilo vse prehode in most preko Drave. Ko so Nemci to videli, so bili osupli. Navidez je ostalo vse mirno. Zasledilo se je novo hujskanje, izvirajoče iz Špilja. Kakor znano, je treba za odpočevanje v Nemško Avstrijo dovoljenja vlade v Belgradu. Proti tej odredbi nasprotujejo Nemci v Lipnici s tem, da hujskajo

tukajšnje Nemce z zaupniki, češ mi imamo zagotovilo, da je Maribor že nemško-avstrijska posest in vam kot našim pripadnikom ni treba nobenih dovolil iz Belgrada za potovanje.

LDU Maribor, 13. marca. Nemci iz Gradca in iz Lipnice pošiljajo semkaj vojnimi ljudmi, ki so tukaj doma, ali ki so med vojno služili tukaj kot vojaki in ki imajo še svoje zveze tukaj. Zoper te elemente in silih zopet vse tujce se je poostrišla kontrola.

Mariborska porota.

Krivde ljubljanske odvetniške zbornice.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Maribor, 14. marca. Med Slovenci v Mariboru vlada razburjenje, ker se je po krivdi ljubljanske odvetniške zbornice sestavila lista sedanjih mariborskih porotnikov tako nesrečno, da je skoro polovica naših narodnih nasprotnikov. To je bilo mogoče na ta način, ker je odvetniška zbornica ljubljanska poslala kot zastopni-

ka k žrebanju enega najbolj zagrizenih Vsenemcev, advokata dr. Faleschinija. — Tudi med mariborskimi slovenskimi odvetniki vlada nemalo začudenje, kako je mogla slovenska odvetniška zbornica delegirati za ta važen posel enega najhujših Nemcev.

Češke zahteve na mirovnem posvetu odbite.

Posebno poročilo »Večernemu listu«.

Praga, 14. marca. Zunanji minister dr. Beneš je poslal svoji vladi informacije, ki so napravile najneugodnejši vtis. Sporočil je, da je odbor desetorice celo vrsto češkoslovaških zahtev odbil. Med odbitimi zahtevami so tudi zahteve, katere so uplívne osebnosti Masaryku zajamčile. Vsled tega se je sestel ministrski svet, ki je sklenil, da v imenu Masaryka pošlje v

Pariz v posebni misiji dr. Kramar. Odbor desetorice je odbil češke zahteve, ker jih je smatral za pomanjkljive, in je zahteval nove dokaze. Ta odklonitev je posledica informacij, ki jih je prinesel dosednji petrograjski poslanik Doulen posebnosti iz Varšave o postopanju Čehov proti Slovakom.

Cetrtna srbskega prebivalstva žrtev vojne.

LDU Pariz, 13. marca. (Brezlično.) Jugoslovanski časnikarski urad razglasuje nastopne podatke o mobilizaciji, oziroma izgubah srbske armade: Med vojno je bilo mobiliziranih 707.343 mož, t. j. 20 odstotkov vsega naroda. V tej vsoti še niso všeti jugoslovanski dobrovoljci, 10 divizij, ki so operirale v Rumuniji in šteje 40.000 mož, potem 10.000 prostovoljcev iz Amerike in od drugih, ki so bili na so-lunski in drugih frontah v vrstah antant-

nih čet in 50.000 mož, katere je mobilizirala Črnagora za Srbijo, tako obsega število vseh srbskih vojakov na 800.000 mož. Izgube Srbov znašajo: 369.818 mrtvih vojakov. Ker je pa srbskega civilnega prebivalstva umrlo med vojno, o tem priča uradna avstroogrška statistika. Naštetih jih je namreč nič manj kakor 630.000 oseb. Iz tega proizhaja, da je Srbija med vojno imela skoraj en milijon mrtvih, to je četrtino celokupnega srbskega prebivalstva.

Trumbić Dalmaciji.

LDU Split, 14. marca. (DDU) Dr. Trumbić je poslal preko Belgrada sklicateljem protestne skupščine v Sinju nastopno brzojavko: Brzojavka, poslana z javne skupščine, me je ganila do srca. Jaz in moji tovariši se poslužujemo vse moči za obrambo naših pravic. Pošiljamo brat-ski pozdrav zavednemu narodu sinjske krajine ter mu priporočamo, da čuva red, ki je neobhodno potreben naši ujedinjeni domovini. V prvem gibanju njenega življenja pošiljajo neprijatelji neumorno krive vesti, da bi dokazali, kako nismo sposobni za državno življenje in da bi s tem upravičili svoje nepravilne zahteve. Trumbić.

Morilec Girstmajerja pred sodiščem.

Maribor, 14. marca. Jutri, v soboto, pride pred ljubljansko vojaško sodišče, ki bo poslovalo v poslopju mariborskega okrožnega sodišča, ubijalec Fras, ki je ubil voditelja štajerskih nemškutarjev Girstmajerja. Čeložen ni umora, marveč le uboja.

Iz pokrajine.

kr Imenovanje mestnih, oziroma okr. šolskih nadzornikov. Dokler se šolstvo ne uvede stalno, so imenovani za mestne, oziroma okrajne šolske nadzornike: 1. za območje pol. okraja ljutomerskega, sodnega okraja svetolenarškega in za obmejne šole pol. okraja radgonskega: Josip Rajšp, nadučitelj v Ormožu; 2. za območje sodnih okrajev ptujskega in ormoškega: Pavel Plere, nadučitelj v Letušu; 3. za mesto Maribor in meščanske šole bivše vojvodine štajerske: Friderik Šijanec, glavni učitelj na državnem učiteljskem v Mariboru; 4. za območje sodnih okrajev mariborskega (okolica) in slovenjebistriškega in za obmejne šole v pol. okraju lipniškem: Matija Lichtenwaller, začasni mestni šolski nadzornik v Mariboru; 5. za območje sodnih okrajev konjiškega, rogaškega in šmarnskega: Henrik Schell, nadučitelj v Konjicah; 6. za območje sodnih okrajev celjskega, laškega in vranjskega: Ludovik Černež, nadučitelj v Grižah; 7. za območje pol. okraja slovenjegraškega in sodnega okraja gornjegrajskega: Miha Grmovšek, nadučitelj v Ljšanju; 8. za območje pol. okraja brežiškega: Gustav Vodusek, okrajni šol-

nadzornik v Trbovljah. — Šolski nadzorniki Matija Heric, Alojzij Schecher in Josip Fupanek so odstopili; njim kakor tudi začasnemu vodju nadzorništva v Mariboru Jakobu Jurku je poverjenstvo za uk in bogočasje izreklo priznanje in zahvalo za njih trud.

kr Potovanje v Nemško Avstrijo. Splošno je še premalo znano, kake zahteve stavijo Nemci za potovanje v Nemško Avstrijo. Da se potniki izognejo neprijetnostim, se opozarjajo na sledeče predpise, ki jih Nemci uporabljajo od 20. februarja t. l. dalje: Za potovanje v ozemlje Nemške Avstrije ali preko nje je treba preskrbeti pri zastopstvu nemškega državnega urada za zunanje zadeve (Vertretung des deutschösterreichischen Staatsamtes für Ausseres) v Ljubljani, Valvazorjev trg št. 6, potrdilo (vizum) po naših predpisih pravilno izdane potne listine. Za to potrdilo zahtevajo 20 K. Potnike, ki se ne morejo izkazati s tako vidiranimi potnimi listinami, Nemci na obmejnih postajah ustavljajo in pošiljajo nazaj.

kr Potovalni predpisi. 1. V notranjem prometu kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev potne listine niso predpisane. Z ozirom na sedanje vojne razmere je pa vendar potrebno, da vsak potnik nosi s seboj kakršnosibodi izkaznico, s katero se zamore legitimirati ter jo na zahtevo pokazati policijskim organom, sicer tvega, da se mu zabrani nadaljeovati potovanje, ako ni v stanu zadostno dokazati svojo identiteto. — 2. Dohod v državo iz inozemstva in odhod ali prihod v inozemstvo dovoljen je samo s pravovelnimi potnimi listi in na mestih, ki jih napram neprijateljskim državam določi vrhovno vojno zapovedništvo. Potovanje v neprijateljske države se prepoveduje. Izjemoma dovoljuje minister za notranje zadeve samo službena potovanja, zasebno pa le v povsem izjemnih primerih, od okrajne politične oziroma policijske oblasti potrjene hitre in neodložljive potrebe. Državljeni neprijateljskih držav zamorejo potovati v kraljestvo samo z dovoljenjem ministra za notranje zadeve. Iz razumljivih razlogov in z ozirom na omejeni in otežkočeni promet omejuje se tudi potovanje v zavezne in nevtralne države. Razen službenih oseb morejo tje kaj potovati tudi druge osebe v važnih trgovskih ali privatnih poslih, to pa le, ako niso zavezane vojaški službi in ako to dovoli minister za notranje zadeve. Potne liste v inozemstvo izdajajo okrožna načelstva, odnosno uprava mesta Belgrada in županije, a kjer teh

ni, okrajne upravne oblasti, oziroma za izdavanje potnih listov pristojne policijske oblasti, toda vedno šele tedaj, ako je to dovolil minister za notranje zadeve. Z ministrovim dovoljenjem izdane potne listine, ki morajo imeti v vsakem primeru sliko potnika, vidirajo nato lastno in zavezniško vojno poveljstvo, kakor tudi zastopniki onih držav, v katere se želi potovati. Ako v kraju, kjer se izda potni list, teh oblasti ni, pošilja naj se potni list s fotografijo in s posebnim poročilom ministrstvu za notranje zadeve, da ono preskrbi vidiranje. Vidirani potni list se v najkrajšem času vrne lastniku preko njegove pristojne upravne oblasti, da mu ni treba hoditi ponj.

kr Velike Uplje. To je neumnost. Grosuplje je pristna slovenska beseda; izvaja se od »greznice in »polje« = Grezopolje. V okolici se nahajajo »grezi«, jame, po celi ravnini, bodisi ob kočevski progi ali ob novomeški. Nahajata se tudi dve vasi: Veliko Grosuplje in Malo Grosuplje; ko bi bila beseda sestavljena iz Groß+Uplje, bi se potemtakem morali omenjeni vasi imenovati Velike Velike Uplje ali Vele Uplje in Male Velike Uplje, kar je neumnost misliti. Vsi okoličani pravijo od pamtveka Grosuplje, nobeden Grosuplje, in Velike Uplje ne bo nihče nikoli rekel. Ker napis na postaji še ni definitiven in vozni listiki še tudi niso samoslovenski, naj železniška uprava poskrbi za pristno slovensko besedo Grosuplje ali Grosuplje in ne poslovenjeno slovensko besedo Velike Uplje. — Zasebni filolog.

kr Društvo slov. odvetniških in notar-skih uradnikov sklicuje sestanek vsega uradništva odvetniških in notarskih pisar-sar brez ozira na članstvo društva za nedeljo dne 16. t. m. dopoldne ob 10. uri v Narodni dom v Celju. Sklepi sestanka bodo principijelne važnosti za nadaljnje delo naše organizacije; zaradi tega pričakujemo vsestranske udeležbe in se prosijo oni, ki ta poziv čitajo, da v bližnjih dneh delujejo za čim številnejšo udeležbo.

kr Posledice štrajka bančnih uradnikov v Zagrebu so zelo občutne. Predvsem je morala borza ustaviti svoje delovanje. Dalje je pa začelo tudi zelo primanjkovati drobnega denarja. Francosko vojaštvo je iskalo po vseh kavarnah in gostilnah drobnega denarja za izplačilo mezd.

kr Državni trgovski urad se osnuje v Belgradu, ki bo vodil vso uvozno in izvozno trgovino. Vlada je dovolila za urad 200 milijonov dinarjev. Urad bo organiziran popolnoma trgovsko; predsednik bo trgovec in tudi vsi ostali člani bodo trgovci. Vlada bo imela v uradu samo svojega komisarja. Za predsednika je določen odlični belgrajski trgovec Dragomir Radulović; razen njega bo v uradu še 5 drugih belgrajskih trgovcev, iz vseh ostalih delov države bo 7 delegatov, in sicer po trgovina zastopana po strokah. V Srbiji se je organiziralo doslej 10 strok.

kr Za begunce. Sprejme se t a k o j 15 dobro izurjenih zidarjev, 10 pridnih zidar-skih učencev, 25 dninarjev za pomoč zidarjem in 2 tesarja. Delo se bo na Spodnje štajerskem. Plača od vsake ure je sledeča: zidarji 1 K 60 vin, do 1 K 80 vin,

čenci 1 K 20 vin, duinarji 1 K do 1 K 20 vin; in tesarji 1 K 80 vin. Za stanovanje in provizacijo je vse preskrbljeno. Delavci naj prinesejo s seboj odeje in posodo za hrano, zidarji pa potrebno zidarsko orodje, če je imajo. Zglasiti se je najpozneje do 17. t. m. pri Posredovalnem uradu za begunce v Ljubljani, Dunajska cesta 38, I., kjer dobe natančnejša pojasnila.

Kr. Nenasičnost — vojna bolezen. »Hrvat« poroča, da je dobil te dni neki kmet v Zagrebu za nekaj voz vina 125.000 K. Mož, ki je imel toliko denarja v žepu, se

je pa polakomnil nekaj malenkostnih predmetov pri kupcu svojega vina, ki so bili vredni morda 50 K, ter jih je — ukradel. Zasačili so ga pri tatvini in plačati je moral 200 K v dober namen, da ga niso naznanili oblasti. To so pač žalostne prikazni.

Kr. Dijaške kuhinje v Beogradu. Naučni minister je z ozirom na sedanje razmere zahteval 1.200.000 dinarjev kredita za ustanovitev dijaških kuhinj za vseučilišnike in srednješolce v Beogradu.

Govor predsednika narodnega predstavništva. Manifestacija za jugoslovanske meje.

LDU, Beograd, 13. marca. (JDU.)

Predsednik dr. Draža Pavlovič je zavzel svoje mesto ter pozdravil najprej predstavnike naroda iz vse domovine ter nadaljeval: Usoda je združila naš narod v mesto, ki je bil raztočnica raznih struj, vrata iz vzhoda na zapad in križišče vseh vpadov z vzhoda na zahod in z zapada na vzhod v vseh velikih. Narod je na tem mestu moral podleči, kljub vsej moči. Vsled razvoja zgodovine so se odcepili nekateri deli od drugih pod pritiskom raznih sovražnikov, toda to je bil samo začasen njihov uspeh. Končno je vendar le prevladala ideja narodnosti z razvojem narodne zavesti. Prvikrat se je jasno pokazala skupnost in zavest enotnosti vseh naših plemen leta 1848., a pozneje je zopet nastala doba nespornosti, sovražnosti in doba narodnih kriz. V izredno težkih razmerah je živel naš narod v habsburški monarhiji. To je bila prava policijska država, samo z okrasom parlamentarizma (klici: Dol ž njol!). Živi anahronizem v Evropi. Po svoji preizkušeni metodi »Divide et impera« je izigravala razne narode med seboj, a naš narod je hotela uničiti in mu na razne načine onemogočiti vsak napredek. Dalmacijo je gospodarsko izolirala, da je mogla siromašno čim lažje vladati. V Bosni je bil soldaško policijski sistem nosilec kulture. V Sloveniji se je nasilno raznarodovalo in tlačilo. V Hrvatski so se inavgurirale državnopravne borbe na škodo Hrvatov. Z Vojvodino se je postopalo kakor s kolonijo, a mala in siromašna Istra je bila preslabotna. Vse to pa ni uničilo našega naroda, ker je moral priiti do zmage na strani idejnih borcev. Iz vse te krize je izšel naš narod neomadeževan in čist, in narodna skupnost se je najjasneje pokazala v tej vojni. Vsa obečanja in ponudbe sovražnikov so bile odbite v veri na zmago pravice. Sovražnik je vedel, da ne more zlomiti našega naroda, ako se ne zlomi oni del naroda, ki je, imajoč svojo državo in svobodo, od nekdaj bil vodilna zvezda onim, ki so bili v robstvu (Burno ploskanje in odobravanje). To je bila Srbija. (Na te besede je izbruhnilo burno navdušeno odobravanje, zlasti med poslanci iz osvobojenih krajev. Vsi so vstali s sedežev ter dolgotrajno ploskali in klicali: Živela Srbija!) Ona je bila živ protest proti avstrijskemu tiranstvu in negacija Avstrije. Zato je zlasti v poslednjih desetletjih

delovala Avstrija na to, da upropasti Srbijo, a ko se je pripravljala, da jo zdrobi, je nastal boj. Srbija je morala podleči, toda junaki njene vojske na solunski fronti, kjer so se v njenih vrstah borili Srbi, Hrvati in Slovenci iz monarhije, so se borili tudi nadalje za svobodo naroda. (Odobravanje in klici: Slava padlim junakom!) In po zmagi je ostala Srbija kakor feniks iz pepela, a monarhija je propadla. (Klici: Živela Srbija!)

Sedaj so se v prestolnem mestu Beogradu zbrali vsi predstavniki naroda, da položijo prve temelje našega narodnega in našega državnega edinstva na čvrsti podlagi. Demokracija, ki je dvignila človeka, resnična in prava demokracija bo izgledala one razlike, ki jih je mnogoletna preteklost ostavila med nami, in iz treh plemen bo nastal edinstven narod. Edini se hočemo upreti vse sovražnim poizkusom proti nam, nikdar nas ne bodo našli slabe in malodušne, ki smo iz granita. (Burno odobravanje.) Kakor spoštujemo mi pravice vsakega, hočemo zahtevati tudi od vsakega, da spoštuje naše. Tako bo možno, da dá naš narod svoj prilog svetovni kulturi, česar do sedaj kot stražar in vedno v boju ni mogel. Da se more temu posvetiti, mora biti naše narodno ujedinjenje integralno. (Burno odobravanje.) Vsi naši kraji, ki so prepojeni z našo krvjo in z našimi solzami, morajo biti naši. (Odobravanje.) Za nas ne obstoja nobene tuje pogodbe. (Odobravanje in živio-klici.) Dolgotrajno ploskanje in klici: Dol z Italijani!) Ta vojska se je vodila proti imperializmu. (Klici: Dol z njimi!) Za velike principe, ki so jih proglasili veliki naši zavezniki in po katerih se morajo zagotoviti pravice velikih in malih narodov. (Odobravanje.) Za nas ne velja niti londonski niti bukareški dogovor, niti kaki tajni niti kaki javni dogovori, ki bi nam mogli odrgati naše dele. Živi se nočemo dati raztrgati. (Burno odobravanje.) Udarec enemu našemu delu, zadene vse narodni organizem. Naša mora biti Koroška, Prekmurje, Gorica, Trst, Istra, Reka in Dalmacija. (Burno odobravanje in ploskanje. Poslanci vstanejo s sedežev in brez prestanka kličejo: Dol z italijanskim imperijalizmom! Dol z italijansko-nemško zvezo!) Hočemo uresničevati naših pravic na podlagi principov, ki jih je proglasil Wilson. (Navdušeni klici: Živio!) Principe človečnosti in pravice, ki so

bili izza francoske revolucije navdušeno sprejeti od vsega sveta. Kdor hoče z nami živeti v ljubavi, mora spoštovati naše svetinje. Krivica pa rodi osvetlo. (Odobravanje in klici: Tako je!) Kakor je početek v našem parlamentarnem življenju težek kakor vsak začetek, nas mora ljubezen napram narodu privedi do tega, da bodo izravnane vse razlike, ki nas še odvajajo drug od drugega, da se tako stvari zdrava podlaga državnemu edinstvu. Čast izvolitve predsednikom ne pripisujem svoji osebi, temveč smatram za manifestacijo priznanja Srbiji, ki ni varčevala z žrtvami za narodno svobodo. (Burno odobravanje. Poslanci vstanejo in kličejo: Živela Srbija!) To je priznanje srbski narodni skupščini, ki je dosledno vršila svojo patriotsko vlogo v delu za naše osvobođenje. S svoje strani izjavljam, da hočem vestno vršiti svojo dolžnost in spoštovati pravice vseh poslancev in končavam s pozivom na skupno delo. (Burno odobravanje in ploskanje.)

Iz Ljubljane.

I. Glasbeni Matice. Zlatko Baloković, največji jugoslovanski goslarški umetnik sedanje dobe, bo v svojem ljubljanskem koncertu danes, 14. marca zvečer ob pol 8 uri, izvajal sledeči krasni, vseskozi slovanski spored: 1. Anton Dvořák: Koncert za gosli v A-molu. I. Allegro moderato. II. Adagio. III. Finale. (Ta skladba v 3 stavkih spada med najznamenitejša dela svetovne goslarške literature.) 2. O. Josefović: Sonata za gosli in klavir v F-molu v treh stavkih. I. Allegro moderato. II. Adagio. III. Presto scherzando. (Skladba je izberno delo znamenitega hrvatskega modernega skladatelja in posvečena mojstru Zlatku Balokoviću.) 3. Anton Dvořák: a) Slovanski ples v E-molu. b) Slovanski ples v G-duru. c) Bedřich Smetana: »Iz moje domovine«. 4. Wieniawski: Ruski karneval. (Skrajno efektivna virtuosna skladba.) — Klavirsko spremljevanje izvaja vseučiliški profesor dr. Hugon pl. Mihalovič. — Vstopnice se dobivajo v predprodaji v trafikih v Prešernovi ulici. Slovenci, udeležite se koncerta v mnogobrojnem številu. Del čistega dohodka žrtvuje Baloković na korist »Kola milosrdnih sestara SHS«. Pokroviteljstvo te dobrotelne organizacije za Slovenijo izvršuje preblagorodna gospa županja dr. Tavčarjeva.

I. Gledališki svet. Člani gledališkega sveta naj se zanesljivo udeležijo seje, ki bo v nedeljo, dne 16. t. m. ob 10. uri dopoldne v pisarni Matici Slovenske.

I. Prenočišča vojakov po gostilnah in hotelih. — Policijsko ravnateljstvo v Ljubljani na podstavi dopisa štacijskega poveljništva z dne 8. marca 1919, št. 1431, prepoveduje gostilničarjem in hotelirjem v okoliših policijskega ravnateljstva, da bi oddajali sobe vojakom, ki nimajo za to posebne dovolitve od štacijskega poveljništva. Prestopki te prepovedi se bodo kaznovali po ministrski naredbi z dne 30. septembra 1857, št. 198, z globo do 200 K, oziroma z zaporom do 14 dni.

I. Učiteljski aprovižacijski odhor ima v ponedeljek, dne 17. marca ob pol 5. uri popoldne sejo. — J. Dimnik, načelnik.

Po svetu.

s ženska s sedmimi svetinjami. Neka Angležinja Hilda Wynne je ženska, ki nosi med ženskimi spolom največ odlikovanj. Ta lepa in zelo mlada dama je opravljala sprva službo v nekem lazaretu za bojno črto. Nji pa ni zadostovalo to; hotela se je bojevati kot vojak in nekega dne je zapustila lazar, oblekla se v uniformo in se pridružila nekemu škotskemu polku. Bojevala se je nad tri leta, bila ob napadih zraven in dvakrat zelo nevarno ranjena. Komaj je ozdravela, se je zopet javila za fronto in spravila s tem marsikatero moškega v sramoto. Poleg drugih odlikovanj je prejela svetinjo hrabrosti, križ francoske častne legije, belgijski križ za hrabrost in nek ruski red. Tudi v zrakoplovu se je podala parkrat čez nemško črto in se vselej srečno vrnila. Vsi londonški listi so prinesli te dni sliko te amazonke. Kraljeva dvojica jo je sprejela v avdiciji, celo Clemenceau se ji je dal predstaviti in ji je poljubil roko.

s Sreča pride skozi okno. Bila je majhna rodovina, oče in mati, Janez in Meta. Živelci so v ozki ulici gori na trdnjavi in ni jim bilo dobro. Oče je bil pisar v ministrstvu, mati je kuhala, otroka sta bila pa lačna in zmiraj sta bila lačna. Če se je večer približeval in je bila Meta končala svojo nalogo, je vedno gledala skozi okno. Spodaj na ulici so se igrali otroci žogo ali pa skrivalca, in Meta ni smela doli, ker je bila pridna. A tudi to ni materi dopadlo, da je stala zmiraj ob oknu. »Kaj delaš ob oknu? Ali čakaš na srečo? Ali misliš, da bo priletela skozi okno?« Pa je prišla vojaka, oče je dobil še več gub na čelo, oči matere so bile večkrat rdeče, kakor da bi bila jokala, otroka sta bila pa lačna, še večkrat kakor prej, kar naprej. Meta je sedela še včasih pri oknu, a spodaj ni bilo dosti več videti; jeseni je bilo, granitne kocke na ulici so se mokro lesketale, otroka sta imela strgane čevlje in sta morala ostati doma. Janez je bil dolg, slaboten dečko, Meta napol dorasla deklica, njena stara obleka ji je postala preozka, mati pa ni imela denarja za novo sukno, da bi bila sešila novo obleko. Bil je siv, neprijazen dan v decembru, oče in mati sta sedela v sobi, tresoč se od mraza, ni bilo premoča, samo majhna svetilka na mizi se je lesketala in grela, zadnji ostanek petroleja je umiral v njej. Tedaj stopi v sobo tuj gospod, odet v kožuho. Dobro je bil rejen, njegovo čelo gladko in svetlo, glas samozavesten. »Hočem vašo okna za 30. december.« 30. decembra 1916 je bilo v Petiši, kjer se je to godilo, kronanje Karla. Okna, si je mislila Meta, dva v navadni sobi, eno v spalni. »Plačam tritisoč kron.« — »Jutri vam odgovorim,« pravi oče. Gotovo se je sramoval vzeti za tri okna toliko denarja. Druga dne pride mlad gospod s ponosno nataknenim ščipalnikom. »Štiri-tisoč kron vam dam za vašo okna.« Tedaj stoni v sobo gospod s kožuhom, sliši ponudbo in reče: »Šest-tisoč!« — »Sedem-tisoč!« vpije mladi gospod. — »Osem-tisoč!« rjove gospod s kožuhom. »Devet-tisoč!« pravi ščipalnikar in položi devet modrih papirjev na mizo. »Z vami se pa ne morem

meriti,« se jezi kožuhar in odide. Za njim gre tudi mladenič, vesel svoje zmage. In glej, tedaj je začela v kotu sobe žareti peč, svetilka je dobila nov sijaj, gos se je smejala v skledi, zlatorumeno vino pa v kozarcih. Janez je bil popolnoma nov, Meta je bila vsa lepa, oče je kadil dolgo debelo smotko, mati je pa sklepala roke in hvallila Boga, ki je poslal srečo skozi okno.

s Križarska vojska nemških žena. Nemška ženska liga je izdala oklic, v katerem naglašajo, da je 800.000 nemških mož v sovražnem ujetništvu na francoskem. Vsa prizadevanja, da bi te mučenike osvobodili ali jim vsaj olajšali kruto usodo, je sovražnik doslej mrzlo odbil. Sedaj se nemško ženstvo še enkrat obrača na neizprosnega sovražnika in na srca francoskih žena. Ako tudi to pot zastonj, potem naj se nemške žene in matere pripravijo, da gredo na francosko osebno reševati svoje sinove in može, ne meneč se za težave, ne za pomanjkanje in sledeč edino le klicu: Bog hoče!

s Slavolok zmage v Parizu. V Franciji se danes mnogo govori o tem, kako bodo sprejeli francosko armado, ki se bo po sklenjenem miru vrnila v Pariz, na najslavnejši način. Sprejeli jo bodo skozi slavolok zmage. Ta velikanski slavolok na trgu »de l'Etoile« je bil sezidan na čast zmagovalnih armad Napoleonovih, ki pa niso nikdar korakale skozi. To sijajno zgradbo so začeli zidati leta 1806, a dokončali so jo leta 1835. Med zidanjem tega spomenika se je v političnem življenju Francije spremenilo marsikaj. Tudi so hoteli v marsičem zidavo spremeniti, posebno glede napisa, a nagli prevrtni niso pustili mirno izvršitev te stavbe. Po poznejših zmagah tudi niso korakale čete skozi ta vrata v mesto, tako da se je ohranil slavolok do današnjega dne in bo šele zdaj pričel služiti svojemu namenu. Ali bo tudi na koncu leta 1919. prišla kaka zapreka? Negotovo ni!

s Grenka tolažba. Nedeljski podlistkar »Kärntner Tagblatt« pripoveduje, kako mu je prijatelj s pustne zabave prinesel kos šartlja, zavitega v odlok celovškega magistrata, v katerem prepoveduje vsako mesno ali močnato jed na dotični zabavi. Iz tega se vidi, piše podlistkar, da je z dopisi in odloki magistrata, opravilna števila ta in ta, pri kraju. Papirnata doba je minula. Od vseh, ki so v vojni oboleli in ostali v postelji, ni nihče tako bolan kakor gospa Avtoriteta. Nič ne verjamejo, da bi ozdravela. Steer jo pa svoje usode sama kriva. Kar tiče posebej celovškega magistrata, ga moramo nekoliko potolažiti. Tudi okrajna glavarstva nimajo nobene avtoritete več, vlada je nima in vnovčevalnica za živino tudi ne. Celo nemška narodna skupščina v Weimarju, ki jo je ljudstvo nanovo izvolilo, nikakor ne vživa splošne pokorščine. Magistrat je torej s svojo jetično avtoriteto v zelo odlični družbi in more zavrtni kak morebiten očitak tudi s tem, da pokaže na mnoge poštene državljane, ki tudi ne morejo kročiti svojih pobov, kamo-li svojih žensk. Kljub vsemu temu pa ima seveda prav Abraham a Santa Clara, ki pravi: »Ob-last pa, ki si ne zna dati ugleda, je po-

dobna petelinu, ki so mu izpulili peresa. Kadar korači po dvorišču, gre kokošim na smeh.«

s Jakob Gallus. Ta pošten Ribničan je začel v »Neues Wiener Journal« tako-le: »Kar je bila Palestrina za Italijo, to je bil Gallus za Avstrijo. On je bil rojen l. 1550. na Kranjskem. Njegovi starši so bili kmetje. Rojen je bil v Ribnici, tri ure hoda od Kočevja. Njegovo ime je polatinjen psevdonim. Njegovo ime je bilo čisto hrvatsko (!) Petelin, in še danes živi v Ribnici neka čisto hrvatska družina Petelin, ki pripoveduje, da je imela v rodbini nekega glasbenika, ki je šel po svetu. Petelin je svoje ime, kot prijatelj latinščine, ki jo je ljubil in govoril kot materni jezik, polatinil v Gallus. V nemških spisih se imenuje tupa-tam tudi Handl ali Händl. Solo je obiskoval v Zatičini, kjer niso trpinčili učencev ne z zgodovino in zemljepisjem in ne z nemščino in matematiko, ampak so jih učili toliko pridneje verouk in glasbo. Opisuje Gallovo pot in slavo. Umrl je 41 let star. Le tega ne vedo Nemci še danes, da je bil Gallus Slovenec.

s Starinske najdbe v Makedoniji. Angleško-francoska armada je baje odkrila v Makedoniji zanimive starinske grobove, pokrite s kamni ali marmornatimi ploščami, ki segajo v staro grško dobo. Tudi so odkrili grške zemlje, pod katerimi se še poznajo sledovi človeškega dela. Pod prvo plastjo so dobili ostanke kolov in tramov, ki so omogočili hejo po močvirnatih zemljah. Tudi rimske grobove so odkrili in celo zanimiv napis, ki sega v dobo cesarja Hadrijana in hvali spomin nekega državljanca, ki je za časa lakote v Solunu prodal žita.

s Najgrši spomenik v Parizu. Neki pariški umetniški list je stavil na francoske umetnike in pisatelje vprašanje, kateri izmed v Parizu se nahajajočih kipov je najgrši. Odgovori so res zanimivi. Henri Barbusse, pisatelj »Ognjak«, trdi, da so vsi spomeniki grdi. Octave Uzanne bi rad prepričal človeštvo, kako neumno je, postavljati spomeike. Maurice Leblond bi videl najraje, da postavijo vse kipe v muzej, ker bi to najbolj odgovarjalo čutu etikete in prostosti prometa tudi. V ostalem pa so označili vsi Gambettov spomeik v bližini Loure za najgršega.

s Neuspeh Rostandovega sina. Maurice Rastand je takoj po očetovi smrti izročil gledališču svojo komedijo v verzih »Casanova«, a komedija ni imela uspeha. Slabo delo je in kritika je pripomnila, da so stih kot parodija očetovega »Gyrana de Bergeraca«.

s Ludendorff. »Agenzia Reuter« javlja iz Züricha, da je general Ludendorff pregnan iz Švedske in da je prišel v Stralsund, kjer je izjavil, da se pelje v Berlin. General Ludendorff bo vladi na razpolago, da se izvede preiskovanje o vzrokih, ki so privedle Nemčijo do poraza.

s Zrakoplovstvo bodo popularizirali. Tvrdba Tarniau je otvorila šolo za zrakoplovstvo v Toussu-de-Noble (blizu Versaillesa). To bo šola za civilne osebe, ki toliko časa gledajo za zavistjo same vojake, ki letajo. Organizirali bodo polete na fronto, polete na morje itd.

s Mojster bokserjev — vodja razbojnikov. Natakhar Schor, duševni vodja in načelnik tolovajske tolpe, je bil stalen gost različnih igralnih klubov, v katerih se je predstavil ko mojster za boksanje. Četudi je bil dalje časa brez dela in je stanoval v mali podstrešni sobici, je razpolagal z večjimi vsotami denarja. Pri svojih obiskih v igralnih klubih je pazil na to, kje bi se našel dober plen, da bi se napad izplačal. Potem se je podal navadno v neko poslopje, kjer so bili nastanjeni mornarji in je poiskal par ljudi, ki so bili sposobni, da je zipeljal z njimi svoj načrt. Posebno je imponiral mornarjem tudi zato, ker se je predstavil ko mojster bokserjev. Navadno je šel Schor s svojimi pomočniki pred hišo, ki jo je nameraval oropati, dal je potrebna navodila, a sam ni ropal, ker se je bal, da ne bi ga spoznali oropanci. Mornarji so leteli v hišo z revolverji, ročnimi granatami in plinskimi bombami ter izvršili rop in si razdelili plen.

s Hudodelstva se manjšajo. Kot poročajo listi iz Stockholma, da se pozna izboljšanje položaja po končani vojni tudi v tem, da se je znatno zmanjšalo število hudodelstev v mestu. V novembru in decembru je bilo v mestu v mestu 1700 do 1800 kriminalnih slučajev, a meseca januarja samo 1400. Le tatvina jedil se drži še vedno v isti množini ko prej, v tem oziru tudi ni pričakovati kaj kmalu resnega izboljšanja.

Ali bo Amerika ostala bogata?

Tako se vprašuje ameriški dopisnik pariškega lista »Matin« že leta 1916. Njegovo razpravljanje je zelo zanimivo, in zato naj podamo par najvažnejših mest.

»Amerika uživa sedaj blagoslov bogastva, ki je v zgodovini te vendar še mlade dežele nezasiščen in brez primere.« Tako se je izrazil Viljem Adoo, finančni minister severoamerikanske Unije. Srečni finančni minister, ki ne ve, kam naj bi se skrnil pred poplavo zlata! Še srečnejša republika, ki se lahko baha, da plava v bogastvu!

Zlasti zaklad, s katerim sedaj — koncem leta 1916 — razpolaga Unija, znaša trinajst milijard in 180 milijonov frankov, to je pa tretjina vsega zlataga zaklada na svetu. Zaloge ameriških bank so se pomnožile v zadnjih treh letih za trideset milijard. Izvoz je dosegel nedoseženo višino 25. milijard. Vsota denarja, posojenega drugam, postavi Unio v prvo v isto držav upnic. Te številke govorijo. Amerika je danes bogata, zelo bogata, dosti bogatejša kakor kdaj prej. Če pa pravi gospod Adoo, da to bogastvo ni samo posledica vojske in z njo združene trgovine, pa moramo o tem dvomiti. Gospod Adoo se sklicuje na statistiko in pravi, da ni v poslovnem letu od one vsote 25 milijard odpadla na vojne dajatve niti petina. Pošiljatve streliva, čevljev, avtomobilov, bakra in drugega vojnega materiala niso dosegle niti 900 milijonov, sicer pa, pravi Adoo, Amerika niti od daleč ne more izdelati in poslati tega, kar vojskuječe se države naročajo. Ječi pod težo naročil in dajatvenih pogodb, ki si jih je natvezla. Ena sama to-

varna avtomobilov je prevzela naročilo na 200.000 voz, pa ga ne more takoj izvesti. Pa ta tovarna niti za vojsko ne dela. Plače so narastle na dvojno in trojno mirovno vsoto. Dobremu delavcu plačamo radi 80 dolarjev na teden, to je 400 kron za delo petih dni in pol, na dan skoro 80 K. Pa moramo pomisliti, da je bil dolar leta 1916 več vreden kakor pa pet kron.

Najsi bo tudi tako, vprašanje je, ali bo tako ostalo. To vprašanje moramo kratkoma zanikati. Amerika je bogata, a ne bo ostala bogata. Amerika sanja sanje zlata, a zbudila se bo naenkrat in mučno ji bo. O tem ne more nihče dvomiti niti trenutek, nihče, ki se z gospodarskimi vprašanji ne peča samo za zabavo. Po pravici je poskušal predsedniški kandidat Hughes (izgovori: Hjuž) potegniti deželo iz tega zlatega spanja in jo pripraviti na to, kar mora neizprosno slediti pijanosti zlata in sreče in kar lahko pride kar čez noč, danes ali jutri. Iz vseh njegovih govorov je odmeval resen opomin pred bližnjim sesulom, na katerega se je treba pripraviti. Številke, ki jih je Hughes navajal, so bile deloma zelo drugačne kakor prej napisane. A to ne pomeni dosti. Bolj važno je, da je bodočnost Amerike presojal zelo pesimistično. Najsi mislimo o njem kot politiku, kar hočemo, na vsak način je prav izvrsten poznavalec svoje domovine.

»Golovo,« pravi Hughes, »mi smo danes bogati. A zakaj smo bogati? Samo zato, ker je Evropa revna! Kakih 25 milijonov Evropejcev je pustilo doseženo delo, da gredo v strelske järke, iz producentov so postali konsumenti. A počakajte samo, da se ne bodo več borili in bodo proizvajanje in delo zopet tam začeli, kjer so morali prenehati z njim: tedaj boste takoj videli, kaj bo iz vaših industrij, vaših tovarn in vaših trgovin! Preštejte vaše zlato, preštejte ga dobro in natančno si ga oglejte, saj ga ne boste dolgo gledali. Ladje, ki so vam ga prinesle, ga vam bodo sčasoma zopet odpeljale. Ne dosti več kot spomin vam bo ostalo od vsega vašega bogastva!«

Prav lepo se je norčeval Hughes iz trditve finančnega ministra, da vojne dajatve ne znašajo več kot petino vsega izvoza. »Ali kupi ententa kako reč v Ameriki, ki ne bi naravnost ali pa drugače služila vojski? Tovarna avtomobilov, ki mora izdelati 200.000 voz, in sicer ne zavestniki, nam dokazuje samo, da imajo vse druge avtomobilne tovarne polno dela za entento, tako da mora ta tovarna prevzeti drugo delo, ki ni v zvezi z evropsko vojsko. Če bo le enkrat vojska končana in bo vsak tovarnar navezan le na mirovna naročila, bo teh presneto malo, tok bo kar izginil.

Tudi da so plače tako zrastle, ne dokazuje dosti. Ali niso v isti meri, če ne več, poskočile tudi cene živil in stanovanj? Žito, ki je stalo pred vojsko pet dolarjev in pol, jih stane danes devet in pol. Funt kave je v štirih letih svojo ceno podvojil, ravno tako surovo maslo. Da, delavec res več zasluži, a tudi več izda in dobi manj živeža. Če bodo pa enkrat še te evropske delavske armade, ki so sedaj v vojski, prišle nazaj v delavnice in tovarne, se bo položaj ameriškega delavca, z njim vred

pa tudi položaj vseh drugih stanov in poklicev, prav hitro poslabšal in bo padel globoko pod točko, na kateri je bil pred izbruhom vojske.

Tako Hughes. Njegova črna prerokovanja ameriškim volilcem niso dopadla. Wilson je govoril bolj uporno in je zmagal. A marsikak poznavalec ameriških gospodarskih razmer drži še danes s Hughesom. Gotovo se Amerika bogastva, ki ji ga je dala vojska, ne bo dolgo veselila. Zlasti njena industrija bo imela težak boj za nova polja prodaje, preveč bo tekmecev, ki med vojsko niso mogli na dan.

Svet desetorice.

Štiri leta je trajala vojska in ni je hotelo biti konec. Ko se je končala strašna drama, smo čakali na veseloigro. Na Qual d'Orsay se je pričela komedija, pri kateri sodelujejo veseli igralci iz vseh delov naše zemlje, ki se ne zmenijo za živžge ruske galerije. Komedija se spreminja v groteskno burko, parter in lože sijejo od veselja. Galerija, tiho! Kje pa tiči policija, da je ni nikjer?

Pantomima, ki jo igrajo, ni nova. Če tudi občinstvo ne sliši besed, so kretnje vse hvale vredne. — To igro so igrali z velikim uspehom nedavno v Brestu-Litovskem (režija je bila druga), pred sto leti v Parizu, na Dunaju. Igralci so od Boga nadarjeni, in vsaka predstava se jim tako posreči, da privabi novega občinstva. Srečni ljudje, srečna doba!

Med tem ječi še stotisoče ljudi pod bajonetom. Še stotisoče jih je, ki še niso videli svobode. Polno jih je lačnih, ubogih, ki bi dali pol svojega življenja za eno samo milo besedo upanja.

Ko pride tuj človek, sin orih, ki so močni, obleče berač najbolj pisano suknjo, ki jo ima v hiši, napravi najlepši obraz, poklone se mu, kolikor mogoče globoko, nasmeje se, kolikor bolj mogoče prijazno in ga prosi za to, kar je — njegovo.

Komedijo igrajo počasi, besedo za besedo, akt za aktom. Kaj kričite, ko Vas nihče ne sliši? Tiho, zdaj govori »tiger«, da ga ne boste motili in ne požre vas vseh. Kaj to, če umirate v sužnjosti in ponižanju! Odgovor je čisto enostaven: potrpite!

In vendar so nas slišali. Ah, in vendar so nas slišali! »Tiger« je spregovoril o Ljubljani. Blagor nam! Blagor nam! Svet desetorice je dolgo razpravljal o nas, in svet desetorice, v čigar rokah visi tehtnica nove zemlje, ne govori praznih besed!

Motite se, prijatelji moji, motite se!

Svet desetorice ni razpravljaj, ko so poteptali na Reki francosko zastavo v prah in vrgli Wilsonovo sliko v morje. Svet desetorice ni razpravljaj tedaj, ko so koroški razbojniki ropali župnišča in tabernaklje. Svet desetorice ni razpravljaj, ko so naše odlične Goričane peljali vkleknjene v verige v najhujšo sužnjost, ko so pol milijona Slovincem vzeli vse človeške in narodne pravice. Svet desetorice se bavi z najvišjimi zadevami.

Komisija, ki je bila prišla in vodila za nos naše begunce in naše oblasti, je vreden predmet njih razgovora.

Mala italijanska zastavica, ki so jo baje v Zalogu italijanski vojaki izzivalno vihteli iz vagona in so jo naši vojaki strgali in sežgali, je vredna toliko, da se zbere desetorica k posvetu.

Poslali nam so štiri generale.

Hvala jim!

Narod, slišali so te! Narod, vrzi se na tolena in zahvali Boga za milost, da je tvoj glas tako velik, da seže čez vso zemljo, in zapomni si, kaj te je postavilo pred svetovni forum, in ne prosí več in ne toži več.

France Bevk.

Brezžična postaja v Nauenu.

Tik pred izbruhom vojske so postavili nedaleč od Berlina, v bližini mesta Nauen, stolp za brezžičen brzovjav. Teda je bil sistem brezžičnega brzovjavljenja še takorekoč v povojih in nihče ni mislil na izredno veliko vlogo, ki jo bo ta vrsta telegrafiranja kmalu dosegla. Prišla je vojška, Anglija je prerezala nemške kable ali podmorske telegrafe in zveza srednje Evrope z Ameriko je bila ukinjena. Navezani so bili na brezžični promet in njegov razvoj se je izvršil pod pritiskom okolnosti v Nemčiji v prav hitrem času, dočim bi bil sicer morda rabil pet let. Pred amerikansko vojno napovedjo sta posredovali dve štaciji izključno ameriški promet, Nauen in Eilvese. Ona v Nauenu je starejša in obsežnejša.

Od Nauena smo šli tri četrt ure do velikega stolpa. — Pravimo, smo šli, ker je neki poznejši vihar stolp podrli. Sedaj mislijo zgraditi še nekaj večjega. — Iti moramo po popolnoma ravni cesti, ob njenih straneh pustinja in polje, gremo potem skozi majhen smrekov gozd in zagledamo naenkrat med drevesi celo vrsto drogov, ki štrlijo kvišku. Tako izgledajo kakor neizmerno povečani telegrafski drogi, kakor puščice velikanov, ki jih je gigantom roka zasadila v zemljo. Gozd izgine in kakor hitro stopimo ven iz drevja, vidimo nenadoma, tik pred nami, naselbino posebne vrste. Velikanski telegrafski drogi so spremenili svojo zunanost, zdijo se nam tuja visoka železna ogrinja in čudom se čudimo, da vstajajo pred nami vedno novi taki stolpi, kakor da bi jih bil kdo popolnoma brez reda vsejal v tla in bili naenkrat vzrastli. K vrhovom stolpov gredo žice, ki se razraščajo in tvorijo zamotano omrežje. Zastonj bi se trudil, kdor bi hotel prešteti te stolpe, drug drugemu so si tako podobni, da jih zmiraj zamenjamo, pogled se zmeša in po kratkem poskusu moramo namero opustiti.

A govorili smo o naselbini; saj niso samo stolpi tukaj, okoli vsakega stoje majhne, štirioglate hišice, masivno zgrajene, njihovog namena ne moremo takoj uganiti. Približavši se vidimo, da nimajo te hišice ne vrat in ne oken, da sploh niso pripravljene za stanovanje, temveč namenjene samo za to, da vsprejmejo one močne žice, ki izhajajo iz stolpov in preidejo v žid; hišice niso torej nič drugega kakor nekakša sidra, na katerih so stolpi pritr-

jeni. Eden teh stolpov daleko prekaša vse druge, je več kot dvakrat višji od drugih, namreč 250 metrov, dočim dosegaajo njegovi tovariši k večjemu višino 120 metrov. 120 metrov je pa dvakratna višina ljubljanskega grada. V Nauenu ni samo najvišji na svetu, temveč za Eiffelovim v Parizu.

Druge naprave, ki so z nekaterih navadnih stavb, v katerih so stroji, pripravne za sprejemanje in oddajanje poročil. Tu prasketa in šumi, iskri se in duh vročega olja preveva zrak. Vista kladivov, ki so uvrščeni drug poleg drugega kakor tipke na glasovirju, poje svojo pesem, neenakomerne udarce, včasih hitrejše, včasih bolj počasi — to so Morsejeva znamenja. Ravno kar odpošiljajo nemško vojno poročilo v amerikansko postajo Sayville. To se zgodi vsak dan. Pa ni dosti, da samo telegrafiramo, skrbeti moramo, da so tam vsako besedo tudi pravilno razumeli; zato pride takoj nato odgovor, to se pravi, celo poročilo telegrafirajo Amerikanci nazaj. Tako je kontrola mogoča. Moj prijatelj — pripoveduje neki poročevalec — mi da dve telefonski školjki, v katerih šumi in brni, šum je precej glasen, razločno slišimo posamezna znamenja, ki jih dva telegrafista takoj napišeta. Visoki ostri ton pride iz Sayville, brneči stranski šum je pa motenje po drugih električnih valovih. Predno se moremo primerno in povoljno razumeti, je treba mnogostranskih priprav, da dobimo potrebno zvezo. V sredi te okolice, ki nas spominja na najvišje tehnične izume, pozabimo popolnoma na vse razdalje, na čudež celega dogodka, vse skupaj se nam zdi skoro samoobsebi umevno. Kakor da bi bila to najenostavnejša stvar na svetu, če kdo tisoče milj oddaljen od nas pritiska na tipke in se pri nas vsak tak pritisk izrazi v določenem glasu.

V Nauenu delajo neprestano dan in noč. Začetkom vojske ni znašalo število oddanih besed na mesec več kot pettisoč. Septembra 1914 že se je pomnožilo na 21.000 in tako je šlo naprej. Pred vojsko z Ameriko mesečno že nad 200.000. Če prištejemo še besede v Eilvese, na mesec 130.000 do 150.000, dobimo dnevno nad 11.000 besed, ki jih je poslala Nemčija v Ameriko. Seveda pa niso telegrafirali samo uradno, štacija je bila na razpolago tudi zasebnemu prometu, posluževali so se je bančni obrati, nemški in nevtralni trgovci; zelo veliko tudi ameriški časnikarski dopisniki, tembolj, ker so besedni tarif telegramov znatno znižali in ni bil dosti večji kakor morda nujna brzovjalka v Švico ali Holandsko. Obseg je šel l. 1903 samo 1100 kilometrov daleč, l. 1916 je pa obsegal krog s polumerom 8300 km, to se pravi, telegrafirali so lahko v Južno Afriko in na Vzhodno Kitajsko. Enkrat so telegrafirali celo v mesto Honolulu na Ha-

vajskih otokih. Odgovora od teh krajev pa seveda ni mogoče dobiti, ker tam ni nikakih obsežnih in razvitih štacij s tako dalekosežnim prenašanjem.

Vprašali so se, če bo dosedanji razvoj brezžičnega telegrafiranja v doglednem času lahko nadomestil podmorski telegraf, kabel. Odgovorili so, da bo to mogoče. Vsak dan dosegaajo v tem oziru večje uspehe. Pomisliti moramo tudi, da celo tako velika postaja kakor ona v Nauenu, zahteva le razmeroma majhne stroške, številke teh stroškov nas kar presenetijo. Kakor nas sploh vse preseneti, kar vidimo na tem kraju tehniških čudežev. Kako preprosto in vendar umetno je sezidan že veliki stolp sam! Velikanska množina jekla, teža 360.000 kilogramov, ne stoji na primer na visoki podlagi, ampak stolp se proti tlom vedno bolj zožuje. Njegov podstavek je ozko ogrinja s površino par kvadratnih metrov, kjer se nahajajo izolatorji iz porcelana. Cel velikanski stolp stoji torej dobesedno na porcelanu! Malokdaj, k večjemu enkrat na mesec, gre kdo na vrh, saj je samo nositelj žičnega omrežja in pravzaprav nič drugega kakor v gigantičnosti povečani telegrafski drog.

Kakor že rečeno, ga je vihar podrli. A to nič ne de, tehnika gre nevdzdržoma naprej in kmalu bomo lahko brezžično brzovjavili okoli sveta. Popolnoma smo prepričani in še mi bomo to doživeli, da bomo nosili vsak svoj telegrafski aparat v žepu in bomo lahko telegrafirali kamor bomo hoteli. Marsikdo se bo smejal, a kolikim ljudem smo se smejali še pred desetimi, da, pred petimi leti, kojih iznajdba se nam zdijo danes že kar zastarele.

Samec 40 let star, so želi poročiti z gospodično ali vdovo, katera ima svojo kmetijo. Ponudba s sliko pod »Mesar« na upravo lista.

Trgovca v Ljubljani, ožen, en brez otrok, išče lepo

zračno stanovanje

s kopalno sobo in elektriko, in sicer tri sobe ako mogoče za maj ali avgust. — Ponudba na poštni predal 144, Ljubljana.

Opeko Živo apno Cement

v celih vagonih oddaja po primernih cenah transportna in premogovna tvrdka

F. & A. Uher, Ljubljana

Šelenburgova ulica št. 4.

Oklic. Dražba zarubljenih predmetov kakor: pohištva, blaga za ženske obleke, perila, linij seroicov, moških oblek, se vrši dne 17. marca 1919 ob 9. uri dopoldne pri tordki „BALKAN“, Dunajska cesta štev. 33.

Krvnikova vrv.

Roman. Spisal Aleksander Petöfi.

(Dalje.)

»Ker jih je na tisočo okrog njega...«
»Prokletstvo nad te tisoče, ki stoje
krog njega in prokletstvo na njih tisočero
potomstvo!... Da bi vsi umrli iste smrti,
ki jo danes občudujejo; da bi poginili, po-
ginili... amen!«

Zgrudil bi se bil, če ne bi me bil za-
držal Janez.

»Ti moj prijatelj,« sem nadaljeval, »si
če bil kdaj zgoraj na podstrešju?«

»Bil sem...«

»Ali se vidi do vislic?«

»Kaj hočete?«

»Ali se vidi do vislic? Odgovori in ne
vprašuj!«

»Da...«

»Tedad grem gori...«

»In?...«

»Videl bom, če niso samo sanje, o če-
mur govoriš... ker še vedno mislim,
da so samo sanje...«

Šel sem pod streho, planil k oknu in
pogledal skozi... Ničesar nisem videl,
ker je vzhajajoče solnce ravno posijalo s
prvimi žarki... Držal sem roko pred
oči... in videl... kako je krvnik ravn-
o zlomil mojemu sinu vrat.

25.

Bila je noč, ravno tako viharna, kot je
bilo jutro mirno in jasno.

»Pojdiva, prijatelj,« sem dejal Janezu.

»Ostanite, gospod!« je dejal Janez,
»bomo že opravili mi...«

»Ne Janez, pri tem svetem opravi-
lu ne sme biti druge roke ko tvoja in moja.
Pojdite!«

In šla sva, da bi pokopala mojega sina.

Bilo je temno. Veter je pihal in žviž-
gal. Dež je lil. Ulice so bile prazne... Ko-
ga bi veselilo, biti v tem času zunaj?...
Le obešenci so tam in ti, ki gredo, da jih
pokopajo... Snemajo jih z višine in
pogreznejo v globine. Šel sem z Janezom.
Boriti sva se morala z vso močjo, da sva
v tem viharju prišla dalje.

Dolge sva hodila. Ko sva prišla tja, ka-
mor sva hotela, je prenehal dež, oblaki so
se razklali, skozi razpoke pa je pogledal
mesec in se zopet skril... veter pa je
divjal neprestano, morda še bolj ko poprej.
— Veter je pihal, pihal in zibal mojega
otroka, mojega edinega otroka. Ko sem
prišel do njega, sem poljubil njegove mrz-
le, gole noge, s katerih je bil krvnikov
kltanec potegnili čevlje.

In to se je zgodilo ravno tam, kjer
me je pred dvaindvajsetimi leti ranil
Ternjej.

Z Janezovo pomočjo sem snel sina z
vislic... tako nežno sem delal z njim,
ko da bi mogel vsak dotikljaj boleti, ta-
ko nežno, kot niti mati ne ravna s svojim
belim dojenčkom. Ravno ko sva ga sne-
la in ga položila po dolgem na tla, se je
prikazal mesec izza oblakov in vrgel svo-
jo pošastno luč na nas. Moj sin je ležal
na tleh, trd, s plavim obrazom, izbulje-
nimi očmi, mletečega jezika, z vrvjo okrog

vratu. Odrešil sem vrv, ki jo je imel krog
vratu in poljubil črne sledove na vratu.
Mislim, da bodo moji poljubi izbrisali
te sledove in bo sin znova oživel.

Ni oživel več.

Pobožal sem njegov obraz, njegovo
čelo, njegove črne lase, ki jih je značil
dož in razkuštrali veter in dejal: »Oživi
zopet, moj sin, moje edino veselje!«

Ni oživel več.

Le njegove oči so strmele v me in
svoj jezik je molil proti meni.

Vzel sem ga na rame in ga nesel na
pokopališče. Kdor je nesel kdaj tako težo
na svojih ramah, ta vó, kako težak je
svet... Meni se je zdelo, da nesem
svet.

»Ha,« sem zaklical medpotoma, »ali
sva tam pustila vrv?«

»Ne, gospod, pobrali ste jo,« je odgo-
voril Janez.

»Tako je prav,« sem dejal in šla sva
svojo pot.

Prišla sva na pokopališče in ga po-
kopala.

In to se je zgodilo ravno tam, kjer
sem pred dvaindvajsetimi leti Rožo kopal
iz groba.

Mesto je izvedelo, da smo pokopali
»lumpo«, ki je bil obešen, na pokopališču,
kjer je prostor samo za »poštene« ljudi in
ljudje so hoteli izkopati njegove kosti in
jih vreči s pokopališča.

Prehitel sem jih; dal sem izkopati
sina in ga odpeljati daleč, daleč... Moj
ubogi sin! Še po smrti ni imel miru!

Zdaj počiva v miru.

Sredi divjega gozda se nahaja okrog-
la dolinica. Na vrhu gora, ki obkrožajo
dolinico, šumejo smreke neprestano, v
njih se rodé viharji, v nje nazaj se po-
vračajo... V dolini pa je mir, le pojoče
ptice govorijo z malim potočkom. V sredi
dolinice, šumijo smreke neprestano, v
mestu stoji velikanski steber, ki je veljal
petdeset tisoč goldinarjev. Na njem je
kratek napis:

MOJ SIN.

26.

Ob polnoči sem prišel od pogreba mo-
jega sina domov. Ta dan sem se trudil
toliko, kot se ni noben človek toliko od
začetka sveta, pa do današnjega dne in se
ne bo. Izmučen na duši in na telesu, izčr-
pan, sem se zgrudil na ležišče, da bi za-
spal ali umrl. Nisem umrl, pa tudi za-
spati nisem mogel. Ko z grozovitim čopi-
čem naslikane podobe, so šli mimo mene
utisi današnjega dne, da, celega življenja.
Nazadnje, ko se je danilo, so pričele ble-
deti pošasti mojih spominov... Zgrin-
jale so se v gosto meglo... samo še malo
sem videl njih obrise... Moje oči so se
zaprle, da bi spale; tu sem začul glasno
trkanje na moje okno in besede:

»Matija Andorlaki! Ali spoznaš moj
glas? Že dolgo ga nisi slišal. Jaz sem oni
berač, čigar hčer je ljubil tvoj sin, in ki

je prisilil svojo hčer, da je privedla tvo-
jega sina tako daleč; jaz sem oni berač,
ki je bil nekoč tako velik gospod, ki si
mu ti vzela vse, ki se imenuje Baltazar
Ternjej. — Matija Andorlaki, ti si me na-
pravil berača... Jaz sem spravil tvojega
sina na vislice!«

25.

To se je zgodilo pred šestindvajsetimi
leti, ko sem bil štirinštirideset let star.
Sedaj imam sedemdeset let in nimam več
sedemdeset las na svoji glavi. Teh šestin-
dvajset let sem prebil tu v divjini, na gro-
bu svojega sina, v maj kočici, ki sem jo
zgradil z Janezom; malo ljudi sem videl
med tem in malo ljudi je videlo mene, in
ti, ki so me videli, ne vedo, kdo in kaj
sem jaz in me imenujejo samo:

Gozdni mož.

Ko sem zapustil mesto, svet, je bila
moja duša tako brez moči, da ni kazala
niti iskren življenja v sebi, tako, da je niti
Ternjejeve besede niso pretresle. Nisem se
mogel spomniti, kdo je bil ta Ternjej, če
je bil sploh kak Ternjej na svetu in če je
sploh svet? Nisem vedel več, kar je bilo,
vedel sem to, česar ni bilo — mojega
sina.

Prodal sem vse in dejal Janezu:

»Moj prijatelj, moja usoda je zapeča-
tena; tak sem, ko drevo, ki mu je od-
padlo listje... Le še en list je na njem:
ti — in tudi ti moraš odpasti, ker se spo-
dobi, da stoji drevo v zimi golo. Ločiti se
morava, prijatelj. Ne morem ostati med
ljudmi, med temi ljudmi, ki so gledali
sramotno smrt mojega sina tako hladno-
kavno; ti pa ne hodi za menoj, ker no-
čem, da se radi mene odpoveš svetu, ki ti
še lahko prinaša radost!«

»Kakšne radosti naj mi še da svet,«
je vprašal Janez, »če sem daleč od Vas?
Ali imam kako večjo radost, ko to, biti
vedno v Vaši bližini? In zdaj, ko nimam
nikogar več, zdaj naj bi Vas zapustil?
Ne, ne! Z bičem me lahko naženete od
sebe, a vselej se bom vrnil, ko najzvestejši
pes; in če boste umrli, vsedel se bom na
Vaš grob in sedel tam tako dolgo, da bom
od lakote umrl.«

Janez je šel z menoj. Slekli sem lopo
obleko in se oblekel preprosto. Vzel sem
svoje tisočake k sebi in šla sva. S tem de-
narjem, ki sem ga zbiral za sina, naj se
ne okoristi nihče, sredi divje šume ga bom
zakopal. Ko sva prišla k obelisku, kjer je
ležal moj sin, so oživele okamenele mu-
njice mojih spominov.

Od svoje mladosti nisem več molil...
Tu sem padel nehote na kolena, sklenil
roke, pogledal proti nebu in prosil:

»Bog! ne vzemi mi življenja prej, ko
je maščevana smrt mojega sina.«

In to je bila moja vsakdanja molit-
tev... skozi šestindvajset let. Molil sem
jo ob grobu mojega sina v lepem in sla-
bem vremenu, v zimi in v poletju, po-
mladi in jeseni. Nobena pot ni peljala v
to dolinico, noben človek je ni obiskal.
Samo Janez in jaz; midva sva bila živa
stanovalca njena.

(Dalje.)

Izdajatelj konsorcij »Večernega lista«.

Odgovorni urednik Viktor Cenčič.

Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.